

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

De S. Adriano & socijs martyribus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

Eccè, inquit Propheta, Dominus ascendit super nubem leuem. Sol quippè cum nube tegitur; ab humanis visibus occultatur. Sic nimirum, sic Saluator noster, sumpta ex Virgine se carne vestiuit, in qua diuinitas latens, humano intuitu videri non potuit. Quæ nubes idcirco leuis dicitur: quia beatissima Virgo nullo viri semine grauida, sola sancti Spiritus gratia foecundatur. Quæ & dignitatem genitricis obtinuit, & virginalem pudicitiam non amisit. Quæ sine contaminatione concepit, & sine dolore filium procreauit. Non secutus est dolor partum, quia non præcessit libido cõceptum. Dicitur nanque fuerat Euæ: In dolore paries filios. Quæ sententia in alijs matribus viguit, in Maria verò modum sui iuris amisit. In mulieribus fixa persistit, in Virgine præualere non potuit. Quæ enim Virgo permansit concipiendo, dolorem sentire non potuit pariendo. Ille quippè, qui ex ea ineffabiliter prodijt, claustrum virginalis pudicitiae non corruptit. Virginem deniquè veniens introiuit, virginem nihilominus exiens dereliquit. Hæc enim est hortus conclusus, fons signatus: quæ & fructum foecunditatis edidit, & virginitatis meritum non imminuit.

O mirabilis, o singulariter nobilis caro beatissimæ Virginis, in qua mulieribus natura muratur, humana conditio non tenetur. Per coitum quidem est genita, sed non per efficaciam coitus enixa. Edita communi nascentium iure, edidit singularis gratiæ nouitate. In humano deniquè genere, ille nobilis dicitur, qui claris Maiorum titulis insignitur. Beata verò Maria, licet de generosa sit patrum stirpe progenita, ab illo tamen trahit excellentissimæ nobilitatis genus, qui de illa est nouo nascendi genere procreatus, & per clarissimam sobolem, omnè humani stemmatis excedit nobilitatem. Clara proauorum titulis, sed incomparabiliter clarior generositate prolis. Filia siquidem Regum, sed mater Regis Regum.

Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei. Sed quicquid de te à mortali homine dicitur, cellitu dinis tuæ meritis non æquatur. Quam enim excellens gratia super Angelos eleuat, ad eius dignè efferenda præconia humana fragilitas non adspirat. Rogamus te, clemētissima ipsius pietatis & misericordiæ Mater, vt qui tuæ laudis insignia frequentare gaudemus in terris, tuæ intercessionis auxilia habere mereamur in caelis, quatenus sicut per te Dei filius dignatus est ad nostra descendere, ita & nos per te ad eius valeamus consortium peruenire, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & gloriatur per infinita secula seculorum, Amen.

ILLVSTRE MARTYRIVM SANCTI ADRIANI ET ALIORVM XXII. VT HABETVR IN ANTIQVIS MS-

codicibus, quibus vetustissima Martyrologia adstipulantur. Stylum passim nonnihil expoliuit F. Laur. Surius, adiectis ad marginem capitibus.

LN diebus illis cum tyrannus Maximianus ingrederetur Nicomediã, Christianos perditurus, misit persecutores per loca singula, vt interficerent in Christum credentes. Intrans autem urbem, properè abiit ad templum, & prociens in faciem, adorauit deos suos, statimque eis iussit sacrificium offerri. Vbi id populus cognouit, festini offerebant alij tauros, alij vitulos, plerique oues & arietes, & hircos, & volatilia. Erat enim plena idolis ciuitas, adeoque per omnes eius regiones sacrificabant, vt omnia sacrificiorum nidoribus complerentur. Aderant etiam præcones, qui voce magna clamarent, vt præstò essent omnes ad offerendas dijs suis hostias: siqui verò id contemnerent, ij tormentis excruciantur. Quod si quispiam Christianus reperiretur, ignibus combureretur. Quidam etiam designati sunt, qui omnem illam ciuitatem accuratè inquirerent, & si quos vel viros, vel feminas in Christum credentes, deprehenderent, cautè eos ad iudicem perducerent: quibus etiam varia supplicia & flammæ atrocissimas minabantur, si quem occultarent: porrò præmia à tyranno promittebantur, si eos proderent & indicarent. Tum verò vicini vicinos, amici amicos, propinqui propinquos, partim præmijs illecti, partim pœnarum metu tradere cœperunt. Pœnæ enim terribiles constitutæ erant in eos, qui celassent Christianos.

Cap. 2.

Accedebant interim ij, qui Christianis inuestigandis præpositi erant, ad militiæ principem, dixeruntque ei; Quidam Christiani latitant in spelæo, quos nos nocturnis vigilijs psallentes audiimus. Id vbi audiêrunt, qui erant in palatio, cum magna militum manu specum vallârunt; compræhensosque eos, qui intus erant, per omne corpus ferro victos adduxerunt in ciuitatem, in qua erat Rex. Cùm autem procederet Rex ad adorandos deos suos, & hostias immolandas, obtulerunt eos illi, atque dixerunt; Ecce, Rex, omnem nos perlustrantes urbem, inuenimus omnes cultores magnorum deorum, & iussis tuis obtemperantes. At hi soli reperti sunt tua iussâ contemnentes, & deos tuos irridentes. Mox ille iubet stare currum, & Christianis propius accedentibus ait; Vndè estis? Respondent illi; Nos quidem hîc nati sumus, at religione Christiani sumus. Rex dicit ad eos; Non audistis, quæ supplicia constituta sint in huius religionis cultores? Respondent illi; Audiuimus quidem, sed irrisimus tuam stultissimam iussionem, mentemque peruersam, & ipsum quoque satanam, qui operatur in filios infidelitatis, quorum princeps tu es. Rex ait; Et audetis vos stulta dicere iussâ nostra? Equidem, per deos magnos, tormentis acerbissimis conficiam corpora vestra, dixitque ad principes; Extendantur, & cædantur virgis; videamusque num venturus sit Deus eorum, vt opituletur eis, & eripiat ex manibus meis. Adducti sunt ergò tres quæstionarij, qui eos crudis neruis cæderent. Martyres dixerunt; Adde his etiam alios tres impijssime hostis Dei? quo enim plûs auxeris tortores, tanto plures nobis adijcies coronas.

Christiani
vincti offeruntur
Maximiano.

Contemnunt
eius impia
edicta.
Ephes. 2.

Cæduntur
neruis.

Cap. 3.

Maximianus tyrannus dicit ad eos; Infelicissimi mortaliû omnium, iam ego iubeo præcidi vobis ceruices, & vos coronas expectatis? Abiurate hanc vanam doctrinam vestram, nec frustra perdatis vos ipsos. Martyres respondent; Perdet te Deus, qui sine causa affligis seruos eius, nulli culpæ affines. Maximianus ait; Lapidibus rotundis eorum contundite ora. Quæstionarij, arreptis lapidibus, eorum maxillas verberârunt. Martyres dicunt; Quia vidisti nos rectè agentes, idcirco sine misericordia nos iubes ita torqueri. Sed Angelus Domini percutiet te, & omnem impijssimam domû tuam. Præuaricator & inimice Dei, necdum satiatus es pœnis nostris, quibus affecisti nos, nec exhorruisti tot horis nequissimè seruire in nos? Sed certè maiora te manent supplicia, quàm sint nobis abs te illata. Neque cum animo tuo reputare voluisti, corpore circumdatos nos esse, quemadmodum & tu es; quanquam corpus tuum pro tua voluntate prophanum est & impium. Acutissimi lapides tui non potuerunt contere maxillas nostras. Agnosce, fili diaboli, & vide omnia sic se habere, vt loquimur. His auditis, Tyrannus immodico furore percitus, ait ad eos; Per magnos deos iuro, iussurum me, vt excindantur linguæ vestrae, vt ex vobis discant mortales omnes non contradicere dominis suis. Christi martyres dixerunt; Audi nequissime tyranne; Si tu eos, qui seculares dominos suos cõtemnunt, odio habes & subdis tormentis; qua tandem ratione cogis nos venire contra Dominum Deum nostrum, vt iam merito patiamur ea, quæ tibi parata sunt, tormenta? Maximianus respondit; Quæ verò mihi sunt parata supplicia? Martyres dixerunt; Quæ præparauit Deus diabolo, & angelis eius, & vasis eius, quæ estis vos impijssimi? id est, ignis inextinguibilis, & vermis immortalis, tormenta nunquam desitura, pœnæ sempiternæ, locus perditionis, exteriores tenebræ, vbi est fletus oculorum & stridor dentium, pluraque alia. Maximianus ait; Iam verò faciam excindi linguas vestras. Martyres dixerunt; Stulte, etiamsi organum præcideris, quo laudamus Deum, melius ascendent ad Deum gemitus cordis nostri, meliusque ad Deum clamabit cor nostrum. Immo & sanguis noster, quem temerè effundis, habet os vocis ingentis, præ tuba clamantis ad Dominum, quod iniuste hæc patimur.

Esa. 66.
Matth. 8. 13.
22. 74. 25.

Insignis eorum
fides &
constantia.

Cap. 4.

His verbis immaniter exacerbatus Maximianus, ait; Annotate singulorû responsa, ferroque per omne corpus constrictos, abducite in custodiam, & omni ex parte affligite eos, vt sicut opto, pœnis eos conficiam. Non enim solo gladio puniendi sunt, sed eorum exemplis omnem hanc regionem corrigi oportebit. Porro Adrianus, qui erat primus in officio, videns eorum constantiam & vnanimitatem aduersus tormenta, dixit ad eos; Adiuro vos per Deum vestrum, pro quo hæc patimini, vt dicatis mihi veritatem, & quæ sit remuneratio vel gloria, quam pro his cruciamentis expectatis. Videntur enim mihi magna quædam & admiranda esse, quæ expectatis. Sancti martyres dixerunt; Nec dici potest, nec os nostrû exprimerè potest, nec aures capiunt ea, quæ nos recepturos speramus. Adrianus ait; Itane nihil de his didicistis neque

neque ex lege, neque ex prophetis, neque ex alijs scripturis? Sancti martyres responderunt; Nec ipsi propheta hæc perfectè cognouerunt. Homines enim erant, similiter Deum colentes, & quæcunque à spiritu sancto acceperunt, ea locuti sunt. De illa autem gloria sic scriptum est; Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor ho-
Esa. 64.
1. Cor. 2.
 minis ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus se. Hæc ut audiuit Adrianus, statim exiliens, stetit in medio eorum, & dixit exceptoribus; Annotate etiam meam confessionem cum his sanctis & athleticis Dei. sum enim & ego Christianus. Confestim exceptores hæc in palatio renunciant Regi. Vbi autem eos vidit Rex, suspicabatur aliquam accusationem scripsisse Adrianum aduersus sanctos martyres, aitque; Legatur quamprimùm relatio, quam misit ad nos charissimus noster Adrianus. Exceptores dixerunt; Non putet pietas tua illum accusare eos? sed ipse quoque se Christianum profitetur. Rogauit autem nos, ut nomen eius in damnatorum numerum referremus.

Id audiens Maximianus, iratus est valdè, iussitque eum celeriter ad se adduci. Postquam autem aduenit, dixit ei; Insanis Adriane? Num & tu vis vitam tuam malè perdere? Adrianus respondit; Non insanio, Rex, sed à multa infania reuersus sum ad sanam mentem. Maximianus dixit; Quid multa loqueris? Pete à me veniam, & dic sub omnium conspectu, subrepisse tibi, ut ita loquereris, & expunge quæ dictasti exceptoribus, ut nomen tuum cum damnatis annotarent. Adrianus respondit; Equidem deinceps à Deo peram veniam malefactorum meorum, & superioris vitæ errorum. Maximianus hæc audiens, furore inflammatus, iussit eum ferro vinctum pertrahi ad carcerem cum sanctis martyribus, certum præfigens diem, quo & illum & sanctos martyres audire vellet. Vnus verò è seruis Adriani properè domum abiens, nunciavit Natalia vxori eius, Adrianum dominum suum ferro vinctum, ductum in carcerem. Illa hoc audiens, scidit vestem suam, & eiulans ait ad seruum; Quid culpæ admisit dominus meus, ut carceri traderetur? Respondit seruus; Quoddam vidi torqueri propter nomen eius, qui dicitur Christus, & illis non acquiescētibus, ut sacrificarent dijs, aut Regis præceptis obedirent, etiam ille dixit ad exceptores, ut scriberent ipsum cum eis, libentissimè cum illis moriturum. Natalia dixit; Scis ne, qua causa illi poenis affecti sint? Respondit seruus; Dixi iam tibi, ea causa eos excruciatos, quòd nolent sacrificare. Id audiens Natalia, valdè exhilarata est, vesteque mutata, quam lacerauerat, celerrimè se contulit ad carcerem. Erat ipsa parentibus nata Christianis, & filia sanctorum, & antea quidem non se ausa fuerat declarare, quòd esset Christiana, propter persecutionis immanem acerbiteratem. Cum autem venisset in carcerem, proci-
Ducitur eū
alys in cu-
stodiam.
Nunciatur
Nataliæ
vxi eius
Christiani
eū effectū.
 dens ad pedes viri sui, osculabatur vincula eius, & ait; Beatus es mi domine Adriane, siquidem inuenisti opes, quas tibi non reliquerunt parentes tui. Sic verò benedicetur, qui timet Dominum. Verè, mi domine, congregasti tibi diuitias in iuuentute tua, quas alioqui non inuenisses in senectute tua. Reuerà nunc securus pergis ad illud seculum, recondens tibi thesauros, quos inuenies necessitatis tempore; quibus tunc certè carebunt illi, qui nunc amplas possident facultates, & abundabunt, qui modò pauperes sunt; quando non erit amplius fcenerandi tempus, nec mutuū accipiendi; cum iam nemo poterit liberare à supplicijs gehennæ, nec adiuare aliquem; non pater filium, non filiam mater; nec opes frustra coaceruatæ sui possessorem; non seruus herum, non amicū amicus. Vnusquisque enim suum onus portabit. Tua verò omnia,
Gal. 6.
Esa. 64.
1. Cor. 2.
 mi domine, tecum proficiscuntur ad Christum, ut ab eo percipias promissa, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēderunt, quæ preparauit Deus diligentibus se. Itaque securus perge ad illum, nihil timens mala futura, ut accipias iustam à Domino mercedem. Iam enim superasti ignem inextinguibilem & alia tormenta. Peto autem abs te, mi domine, ut permāneas in hac vocatione, qua vocatus es; nè pulchritudo tua te reuocet, neque affines, neque parentes, non diuitiæ, non possessiones, non pueri, non puellæ; nec quicquam omninò terrenum. Omnia enim hæc veterascunt & corrumpuntur. Ea sola nunc tuos versentur ob oculos, quæ sunt æterna; nec respicias ad ista caduca breuique peritura; non te dissoluant amicorum adulationes, nec tibi fidem suffurentur tuam sua blandiloquentia. Immo verò detestare illorum blandimenta; contemne impia & nefanda consilia. Ad eos solos attende, qui tecum sunt, sanctos; eorum imitare constantiam, sectare patientiam. Nec te frangat furor tyranni, non varia tormentorum genera reformides; non te perturbet hic ignis, non flamma perterreat.

Cap. 6.

Hæc cum Natalia dixisset, obtinuit iam enim hora erat vespertina. Ait autem ad eam Adrianus; Abi nunc domum, soror mea; & cibo te refocilla. Vbi cognouero nos vocari ad questionem, mittam qui te vocet; vt cognoscas finem nostrum. Tum illa surgens à pedibus eius, omnes sanctos accedebat; & illorum vincula osculabatur. (Erant autem omnes vigintitres;) dicebatque eis; Rogo vos, serui Christi, confirmate hanc ouem Christi; præbere ei paciẽtiæ consilia; proponite illi præmia parata illis, qui in fide permanent. Vos enim ipsum sanguinem vestrum obtulistis sacrificium in afflictione vestra. Hic est fructus tormentorum vestrorum; hi dolores vobis salutem parient sempiternam. Itaque & huius animam lucramini cum animabus vestris; vt Christum vobis debitorem efficiatis; sitisque vos ei parentes loco illorum, quos secundum carnem habuit impijssimos. Confirmate animam eius monitis sanctissimis; vt futura credens, compleat agonem. His dictis, abiecit se ad pedes illorum, & adoravit vincula, quibus stringebantur, rursusque se contulit ad Adrianum, in interiori custodia manentem, & ad lignum extensum, aitque ad eum; Vide, mi domine, nè te moneat elegans forma corporis tui, neque decor iuuentutis tuæ. Hæc enim omnia esca vermium sunt. Non tibi imponat aurum & argentum, non vestes preciosæ, non possessiones, & id genus alia impedimenta. Nihil enim hæc proderunt in illo tremendo iudicij die; omnia enim hic remanent. Nec quisquam ibi vel dabit munera pro anima sua, vel ea oblata recipiet. Sola animarum sanctarum munera suscipiet Deus. Hæc cum locuta esset, valedicens ei, abiit in domum suam.

Cap. 7.

Venit ad
vxorẽ suam
S. Adrianus.

Post dies aliquot audjens Adrianus ad tribunal se cum alijs vocatum iri, ait ad sanctos martyres; Si licet mihi cum bona venia vestra, domini mei, ibo domum, & adducam ancillam vestram, sororem meam, vt adit agoni nostro. Promisi enim ei cum iuramento, quod hora passionis nostræ ipsam accersirem. Sanctis martyribus assentientibus, dedit munera eis, qui custodiæ præerant, & abscessit, pro se fideiussores relinquens eosdem martyres. Cumque iam esset in itinere, vidit eum quidam è ciuibus, moxque præcurrit ad Nataliam vxorem eius, dixitque ei absolutum esse Adrianum, & iam aduentare. Illa id audiens, nolebat credere. Quis enim, inquit, potuit illum à vinculis absoluere? Mihi verò non contingat, vt absoluant eum, & separetur à sanctis. Hæc illa loquente, domesticus puer eius adueniens, dicit ei; Noveris dominum meum dimissum? & ecce venit. Tum illa suspicata fugisse eum martyrium, incredibili affecta dolore est, & fleuit amarissimè. Cumque eum conspexisset, surgens proiecit è manibus, quæ tenebat, & clauso ostio, exclamavit; Faceßat hinc procul à me, qui defecit à Domino, & mentitus est Deo suo. Non mihi contingat loqui ori illi, quo Dominum suum abnegavit; nec audiam verba linguæ fallacis, quæ dolose egit in conspectu Dei sui. vertensque se ad illum, ait; O sine Deo, mortalium omnium miserissime. Quis te coëgit aggredi opus, quod perficere nequies? Quis te separavit à sanctis illis? Quis te seduxit, vt recederes à conuentu pacis & quietis? Dic mihi, quæ te res in fugam compulit, necdum inito certamine? Quid ita abiecasti arma, necdum hoste conspecto? Quomodo vulneratus es, nulla adhuc missa sagitta? Mirabar ego, si ex gente, quæ est sine Deo, & è ciuitate impiorum quippiam boni Deo posset offerri. Et quanam fieri possit, vt ex gente homicida hostia munda Deo consecratur? Neque enim ex impurissimis, & qui delectantur fundendo sanguine, purum thymiamata potuit offerri Deo. Quid igitur faciam infelicissima, quæ cõiuncta sum huic ex impijs impio? Non mihi cõcessum est vnus horæ spatium, vt dicerer vxor martyris potius, quam transgressoris. Breuis fuit exultatio mea, sed per secula durabit opprobrium meum. Ad horam lærata sum inter mulieres; at nunc cum ignominia versabor inter illas.

Cap. 8.

Iecit
zeln. S.
Natalia.

Interim beatissimus Adrianus his eius sermonibus valde delectabatur, immò & cõfirmabatur, ita vt ardentius cuperet implere, quod promiserat. Mirabatur autem ex eius scemina ore illa verba proficisci, quæ & iuuenis, & nupèr nupta esset. Nam intra menses tredecim illi fuerat coniuncta. Cernens autem eam immodicè cruciari & vehementer affligi, ait ad eam; Aperi mihi, domina mea Natalia. Non enim, vt tu putas, martyrium subterfugi; absit hoc ab animo meo; sed veni, vt mecum eas, & præsens interfis certamini nostro, quemadmodum promiseram tibi. Illa non credens, respondit; En vt me in fraudem vult impellere transgressor; en vt mentitur alter ludas. Recede à me; alioqui meipfam interficiam, vt vel sic fatieris. Sed cum nollet aperire, dixit ad eam Adrianus; Aperi ocyus; ego enim recedo, vltra te non visurus. Postea verò lugebis; quod non videris me ante decessum meum. Fide-

iuste

iusserunt pro me sancti martyres, & si ego inuentus non fuero à custodia præfectis, cum suis pariter & meas luent pœnas, nec ferre poterunt, cum sint iam penè illatis à tyranno supplicij exanimati. Hæc audiens Natalia, statim reserauit fores, & mutuo sibi prostrati sunt. Ait autem ad eam Adrianus; Beata es inter mulieres, quoniam tu sola cognouisti Deum, vt saluum faceres maritum tuum. Verè tu sola palam apparuisti in terra amans virum tuum. Benedicta corona tua, quæ es fructus victoriae, & martyrum confors, etiamsi non patiaris tormenta. Dein de assumpta illa, abiit. Inter eundem autem dixit ad eam; Dic, quæso, soror mea, quid cõstitueris de facultatibus tuis. Illa respondit; Noli, domine mi, noli meminisse eorum, quæ sunt mundi huius, nè aqum tuum illiciat. Id solum cogita, ad quod vocaris. Excidant ab animo tuo omnia mundi huius corruptioni obnoxia; ad ea sola videnda festines, quæ non deficiunt, quæ sunt reposita tibi & sanctis illis, cum quibus ambulas in via Domini.

Sanctissimæ
admonitiones
Natalie.

Vbi ad carcerem ventum est, Natalia ancilla Dei prope se prostravit ad pedes sanctorum, & adoravit vincula eorum. Videbat enim corpora eorum iam à supplicij putrefacta, ita vt vermes ex eorum vulneribus exciderent; inclinansque sese, putredinem omnem abstergebat. Misit verò etiam puellas suas, quæ adferrent ei lintea eius & multa & valde preciosa. Erat enim prima inter clarissimas foeminas, & tam suorum, quam mariti sui parentum natalibus insignis. Allata autem à puellis lintea accipiens, extersit suis manibus plagas sanctorum, alligabatque manus & pedes eorum, (Erant enim illorum dissoluti artus pondere vinculorum ferreorum) mansitque cum eis in carcere diebus septem, studiosè sanctorum martyrum vulnera curans. Vbi autem aduenit dies, illis audiendis præstitutus, Maximianus iussit eos coram se exhiberi. Mox aduolant ministri ad carcerem, iubentque eos exire. Cum autem viderent eos pœnis dissolutos; instar pecudum portant eos, ingredi non valentes. Omnes enim vigintitres vna erant cõstrikti catena. Porro Adrianus athleta Christi sequebatur eos, vincis à tergo manibus. Cumque ad tribunal appropinquassent, is, qui negocijs præfectus erat, eos conspicatus, nunciauit Maximiano, adesse condemnatos illos. Tyrannus verò dixit; Subligaculis ad verenda præcincti, introducantur omnes pariter, vt suos inuicem videant cruciatus. Commentariensis dixit ad Regem; Illi, qui prius cruciati sunt, non possunt nunc ad quæstionem vocari; sed Adrianus introducatur, qui cum sit etiamnum recens, potest quæstionem omnem perferre. Aliorum autem putrefacta sunt corpora, ita vt costæ eorum appareant; & si rursus quæstio inter illos exerceatur, mox animas reddent, nec durare poterunt ad supplicia eis præparata. Nos enim nolumus, vt quodam pœnarum compendio finem vitæ accipiant, tanquam qui nihil peccarint. Sed habeant inducias quasdam paucorum dierum, & tum dignas dent facinorum suorum pœnas. Si ergo iubes, introducatur nunc Adrianus, qui ad omnem perferendam quæstionem adhuc satis habet roboris. Maximianus dixit; Tectum subligaculo, introduce eum. Expoliant ergo eum vestibus, & ferentem suis manibus euleum, eum sistunt coram tyranno. Euphti autem illi dixere sancti martyres; Ecce Adriane, dignus effectus es, vt tollas crucem tuam, & sequaris Christum. Vide ergo, nè frangaris timore, & abeas retrorsum, mercesque tua euane scat, & thesaurum tuum diabolus suffuretur. Non te perterreant ea, quæ videtur, tormenta, sed contemplare animo ea, quæ expectas; & fidenter accedens, pudore affice tyrannum. Non sunt condignæ pœniones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Cap. 9.
Nota pœnas
martyrum.

Itè Natalia
erga illos
sedulitas.

Martyres
confirmant
Adrianum
eum ad
supplicia.

Rom. 8.

Porro Natalia dicebat ei; Vide, mi domine, vt in solo Deo defigas mentem tuam, nec cor tuum ad vllam rem expauescat aut trepidet; vbi videris tormenta tibi intèta ri. Labor exiguus est, sed manebit telus sempiterna. Breuis est afflictio, sed quies erit perpetua. Ad breue tēpus ferēs dolores, at paulò post cum Angelis exultabis. Quod si terreno Regi militans, propter exigua stipendia vapulabas; multò iam constantiori animo ferre debebis, quicquid tibi pœnarum illatum erit, propter regna caelorum. Vbi autem introductus fuit Adrianus, cum eum vidisset tyrannus, ait ad eum; Adhuc permanes in infania, & vis malè exire ab hac vita? Adrianus respondit; Iam tibi dixi me ab amentia recessisse; & ideò paratus sum hanc vitam profundere. Maximianus ait; Non ergo sacrificas, nec adoras deos, sicut ego & ceteri omnes? Adrianus respondit; Cum tu in errore verferis, cur alios in errorem inducis, & tum te ipsum perdis, tum omnem huc populum, cui persuades, vt adoret eos, qui sine anima sunt, relinquuntque Deum; qui fecit caelum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt? Maxi-

Cap. 10.
Natalia suū
consolatur
maritum.

Psál. 143.

Adrianus
lignis tun-
dicur.

mianus dixit: Itane exigui tibi videntur dii nostri, qui magni sunt? Adrianus respondit: Ego verò nec exiguos, nec magnos eos dico, cum sint planè nihil. Audiens id tyrannus, iratus iubet eum lignis contundi. Vbi autem cognouit beatissima Natalia, quòd cœpissent eum cadere, còtinuò sanctis martyribus indicans, ait: Ecce dominus meus iam inchoauit martyrium. Illi verò sese prosternentes, pro eo Dòminum deprecabantur. Tyrannus autem dixit ad eos, qui illum cædebant: Dicite ei; Noli blasphemare deos. Adrianus ait: Si ego sic crucior, dum blasphemò eos, qui non sunt dii? quæ tibi ferenda erunt cruciamenta, qui Deum viuum & verum blasphemas? Maximianus dixit: Hęc verba ab illis impostoribus didicisti. Adrianus ait: Cur tu illos impostores vocas, qui duces nobis sunt ad vitam æternam? Vos potius estis seductores, qui homines in perditionis laqueos inducitis.

Cap. 11.
Magnis fu-
stibus cædi-
tur.

Tyrannus
bladis adu-
lationib⁹ ni-
etur eū re-
uocare ad
impietatē.

Tum verò Maximianus furore percitus, iubet eum à quatuor cædi lictoribus magnis fustibus; dicit autem ad eum Adrianus: Quanto tu mihi, tyranne, numerosiora adhibes supplicia, tanto mihi plures conficis coronas. Omnia verò, quæ aut tyrannus interrogasset, aut Adrianus respondisset, beatissima Natalia sanctis martyribus renunciabat. Maximianus tyrannus dixit: Vel nunc confitere deos, & parce tibi atque iuuentuti tuæ. Quid ita temerè te ipsum perdis? Iuro tibi per magnos deos, non sine commiseratione adspicere me pulchritudinem tuam. Adrianus respondit: Equidem parco mihi ipsi, nè totus peream. Maximianus ait: Ergò confitere deos, vt tibi sint propitij, teque honoratum restituant in locum pristinum. Non enim comparandus es cum illis, qui tecum vinciti sunt. Tu enim benè nati & honesti viri filius es, & licet iuuenis sis, tamen magnis honoribus dignus es. Cateri pauperes sunt, atque è rusticis & malefamis prògnati. Adrianus respondit: Nòsse te patriam & genus atque auos meos non dubito. Verùm si scires benè illorum sanctorum genus, opes & patriam, quam expectant, quam primum abijceres te ad illorum pedes, rogaresque, vt pro te deprecarentur: quin & manibus tuis confringeres deos tuos. Ad has voces ira immensa inflammatus Maximianus, iubet à quatuor viris fortissimis eus ventrem verberari. Cumque videret effundi viscera eius, iussit parci illi. Erat enim beatus Adrianus iuuenis & corpore tener, annos natus plus minus vigintio octo: dixitque ei saeuissimus tyrannus; Animaduertis, quantum tibi parcam. Si ergò sola voce inuocaris deos, mox iubebo accersiri medicos, vt curent vulnera tua, & hodiè mecum eris in palatio meo. Adrianus respondit: Tametsi tu mihi promittis & operam medicorum, & honores, & tuam in palatio familiaritatem, dicisque deos tuos se mihi propitios fore polliceri: at velim tamen, vt ipsi mihi dicant ore suo, quid mihi præsisturi, quo me beneficio affecturi sint. Ità enim fiet, vt ego eis hostias offeram, eosque adorem, quemadmodum tu vis. Maximianus ait: Non possunt isti loqui. Adrianus respondit: Quid ergò eis sacrificas, impijssime, qui loqui non possunt?

Eius venter
verberatur,
& viscera ef-
funduntur.

Cap. 12.
Reducitur
in carcerē.

S. Natalia
adhuc viu-
tis mariti
honorat re-
liquias.

Valdè commotus tyrannus, iussit eum cum cæteris sanctis ferro constrictum, mitti in carcerem, diem præficiens, quo omnes simul ad tribunal producerentur. Itaque milites eos in custodiam abduxerunt: & alios quidem trahèbant: alios verò, quos poenæ dissoluerant, portabant. At Natalia beatissima sollicitè confortabat Adrianum, & missa ad ceruicem eius manu, cumque palpans, ait: Beatus es, domine mi, quandoquidem sanctorum consortio dignus effectus es. Beatus es, lumen meum, qui pateris eius causa, qui pro te passus est. Proficiscere nunc dilectissime ad videndam gloriam eius. Qui enim communicauerit passioni eius, etiam gloriæ eius particeps erit. Deindè in carcere inclusi sunt. Porro sancti martyres, qui cum eo vinciti erant, accedentes ad eum, salutabant eum, ingenti lætitia perfusi. Qui autem humi iacebant, nec pedibus ingredi poterant, reptantes manibus, festinabant offerre ei osculum pacis. Beata autem Natalia extergebat sanguinem eius, & eo perungebat corpus suum. Cumque oscularentur eum sancti martyres, dicebant ei: Lætare in Domino, dilectissime: quoniam nomen tuum inter perfectos Dei seruos annotatum est. Adrianus respondit: Vos gaudete: vestra enim corona, est labor vester. Pro me verò potius orate, vt nihil aduersum me possit diabolus: multum enim iam corpore defeci. Sancti martyres dixerunt ad eum: Confide in Domino. nò enim preualebit aduersum te satan. Procù illum repellet patientia tua. Nos equidem timebamus tibi, cum adhuc esses homo. At nunc, quando naturam humanam excessisti, non poterit deinceps tibi præualere inimicus. Nihil ergò formides. Christus enim

enim est victoria tua. Interim Diaconissæ, & aliæ mulieres piæ & Deo notæ, permanebant in carcere, curantes vulnera sanctorum! & aliæ quidem medebantur vulneribus, aliæ verò suis stolis, quibus indutæ erant, abstergebant putredinem à vulneribus: partiebanturque inter se sanctos, vt scirent singulæ, quibus suam operam & curam impenderent.

Religiosæ
matrone sollicitè curat
martyres.

Vt autem rescivit tyrannus multas etiam valdè honestas matronas ad eos confuere, magno dolore affectus, vetuit, nè cuiquam illarum pateret aditus in carcerem. Cernens hoc sancta Natalia, nõ licere fœminis ministrare eis, totondit capillos suos, & sumpto viri habitu, ingressa est in carcerem, & omnium vulnera fouebat sola. Et cum erga omnes suum explisset ministerium, veniebat ad Adrianum, sedensq; ad pedes eius, ait ad eum; Obsecro te, mi domine, sis memor coniunctionis nostræ, & quomodò ego in hoc martyrio tibi adstiterim; teque in hoc agone confirmârim, hasque tibi coronas preparauerim. Deprecare igitur Dominum nostrum Iesum Christum, vt me tecum accipiat: vt quemadmodum cõmunicauimus in hac vita misera & plena peccatis, ita simul esse possimus in illa beatissima vita, quæ est omnis doloris expers. Oro te, mi domine, vt has primas preces offeras Deo. Scio enim præstiturum tibi Deum, quicquid ab eo petieris. Amat enim & gratum habet, si quid ab ipso petas. Nõsti peruersitatem ciuium vrbs huius, & Regis impietatem: nè fortè quandoquæ ab aliquo suggeratur tyranno illi, vt me homini impio coniungat, & polluat ab eo torus tuus & sancta coniunctio nostra. Quæso, serua cõiugem tuam, sicut ab Apostolo didicisti. Dona mihi hanc mercedem continentia, vt permaneam tecum, & dicant ex me omnes mulieres obtemperare viris suis, comperta erga me cura & sollicitudine tua. His dictis, surrexit, & prout cuiusq; necessitas postulabat, singulis curam adhibebat martyribus. Proponerat eis simplices, eosque delicatos cibos. Erant enim intolerandis affecti doloribus, quòd vulnera iam inciperent redire ad sanitatem. Vbi autem aliæ fœminæ perceperunt Nataliam præcis capillis in veste virili seruire martyribus, amputarunt etiam illæ sibi pilos capitis, & virili se habitu tegentes, ingressæ in carcerem ministrabant sanctis.

Cap. 13.

Vide Natalia facinus sanctissimū.

Exorat pro se marci sui suffragia apud Deum.

Aliæ matrone imitatur Nataliam martyribus ministrant.

Cap. 14.

Quod posteaquam Maximianus comperit, tum etiam, quòd iam deficerent viribus martyres, iussit incudem adferri, & eorum pedibus supponi, & veste ferreo manus ac tibias illorum confringi, ita dicens; Dabo operam, vt non instar aliorum hominum communi morte finiant hanc vitam. Fecerunt lictores, vt erant iussi, vasaque & incudem cum veste ferreo attulerunt in carcerem. Id vt vidit beata Natalia, occurrit eis, rogauitque vt ab Adriano inciperent, nè poena atrocissima sanctis illata terreretur. Obtemperarunt ei carnifices, & cum imposuissent Adriani tibiam super incudem, beata Natalia pedem eius apprehendens, extendit super incudem. Carnifices verò multa vi cadentes, amputarunt pedes eius, & crura confregerunt. Porro beata Natalia ait ad eum; Precor te, mi domine, serue Christi, dum adhuc in te hæret spiritus, extende etiam manum, vt amputent eam, vt sanctis martyribus similis efficiaris per omnia. Maiora enim illi tormenta perpeffi sunt, quàm tu. Extedit ergo manum beatissimus Adrianus, & porrexit eam Natalia. Illa verò imposuit eam incudi, & carnifices amputarunt. Deinde amouent ab illo incudem, & mox spiritum reddidit.

Excedit è vita beatissimus Adrianus.

Cap. 15.

Ad alios porro martyres euntes illi cum incude & veste ferreo, crura eorum confregerunt, illis suos pedes extendentibus etiam ante aduentum carnificum, sicque dicentibus; Domine Iesu, accipe spiritum nostrum! & sub his verbis sanctas Domino animas reddidit. Maximianus autem iussit corpora eorum flammis exuri, dicens, Nè fortè veniant Galilæi, & tollant ea. At beatissima Natalia abscondit manum sancti Adriani in sinu suo, nè ignibus absumeretur. Itaque carnifices ad tyranni voluntatem abspartabant corpora martyrum, vt ea concremarent in fornace ardenti, quæ iam parata erat. Sequebatur autem eos beata Natalia, excipiens stillantem à martyrum corporibus sanguinem, atque eo suum corpus liniens. Sequebantur etiam aliæ mulieres religiosæ, & honesto loco natæ, martyrum sanguinem in linteamina & purpuram suscipientes: atque aliæ in sinu suo sanguinem illum abscondebant. Ipsas quoque carnificum vestes, quæ sanctorum martyrum sanguine infusæ erant, clarissimæ fœminæ multo auro & gemmis preciosisque ornamentis sibi compararunt. Vbi ad fornacem ventum est, per eius os superius iactarunt carnifices corpora martyrum in ignem, fœminis illis cum lachrymis ita clamantibus; Mementote nostri, domini,

Itaque alij martyres.

Nora hinc, quanti fecerit antiquas reliquias sanctorum.

domini, in requie vestra. Porrò Natalia, facto impetu cum magna voce, volebat se ipsam conijcere in ignem. Sed cum martyrum corpora in fornacem iniecta essent, repente extiterè tonitrua magna, & pluuia, & grandines, & fulgura, atque terræ motus, ita vt haud secus atque in diluuiò nataret ciuitas, & loca omnia aquis repleverentur, ipsaque fornax vi imbrium & tempestatum extingueretur. Eam Dei iram terribilem cernentes carnifices, aufugerunt: alij cadentes in facies suas, expirarunt. Qui autem illic aderant homines fideles, cum Natalia & alijs religiosis foeminis sanctorum martyrum rapuerunt reliquias, ad eò prorsus nihil ab igne læsas, vt ne capilli quidem combusti essent.

Sanctorum corpora ab igne non laeduntur.

Cap. 16.

At verò homo quidam religiosus loci illius, cum coniuge sua pròcidens ad vestigia Nataliae & fratrum, qui aderant, ita dicebat; Ecce nos apud urbem hanc manebamus in loco secreto, abominantes eorum impietatem & sanguinis profusionem, quam in hac ciuitate exercuit impius Rex. At nunc recessuri sumus Byzantium, odio habentes hæc loca nostra. Date igitur nobis corpora sanctorum martyrum, & ea impòsita in nauiculam nobiscum abspòrtabimus, atque apud nos recondeamus, donec moriatur hic impiissimus tyrannus. Tum verò huc ea transferemus, vt ab omnibus adorentur. Quòd si ea hic relicta fuerint, Rex impius ea tollet, & rursus co cremabit, & inueniemur nos proditores eorum corporum, quæ Deus ab igne seruauit per tonitrua, terremotus & tempestates. Placuit is sermo omnibus, & intulerunt corpora in nauim, quæ ea vexit Byzantium, flante vento in puppim.

Adorare, p. venerari, frequens est in sacris historijs & patribus.

Transferunt sanctorum corpora Byzantium.

Cap. 17.

Natalia autem mansit in domo sua, habens apud se manum beatissimi Adriani martyris, quam purpura obuolutam & myrrha perfusam, reposuit ad caput lecti sui, nemine id sciente. Post dies aliquot tribunus ciuitatis venit ad palatium, orauitque Regem, vt eam sibi coniugem acciperet. Erat enim Natalia opulenta valde, & facile prima etiam inter clarissimas foeminas, formaque corporis elegantissima. Misit autem ad eam tribunus honestas matronas, vt de coniugio eam sollicitarent. Quibus beata Natalia respondit; Multum ego lætor hoc nuncio. Quis enim mihi præstitisset, vt coniungerer tali viro? Hoc vnum peto, vt dentur mihi tridui inducia, vt interim me præparem, non enim putaram me ab aliquo ad nuptias vocandam. Hæc illa dicebat quidem, sed animo fugam meditabatur, habitare volens apud corpora sanctorum martyrum, atque hac ratione sefellit mulieres, ad ipsam missas à tribuno. Illis ergò recedentibus, abiit in cubiculum suum, vbi erat manus sancti Adriani, pròcidensque in facie suam, sic precata est cum lachrymis; Domine Deus noster, Deus afflictorum, qui iuxta es ijs, qui tribulato sunt corde, respice me ancillam tuam, & ne sinas inquinari torum Adriani martyris tui. Rogo Domine, ne obliuiscaris eorum, quæ pro te passus est ille seruus tuus. Miserere Domine, miserere: ne sis immemor vinculorum eius, quæ pertulit propter sanctum nomen tuum. Misericors Domine, memineris amputatorum pedum & præcisæ manus eius, nec patiaris inania fieri tormenta eius & miseras, quas viderunt serui tui, qui excruciatii sunt propter te. Adspice Domine, & libera me. Memor esto Domine famuli tui Adriani, & eripe me à confortio inimicorum tuorum, ne multiarius hostis polluat torum Adriani serui tui. Tu Domine, qui liberasti sanctos martyres tuos ab illo igne, libera me ab expectatione impij hominis.

Petit Natalia Tribunus ciuitatis in coniugem.

Psal. 33.

Rogat Dominum Natalia, ne permittat pollui torum S. Adriani viri sui.

Cap. 18.

Virgo S. Natalis.

Hæc cum præcata esset, præ multo mœrore obdormiuit, & ecce vnus è sanctis martyribus illis adstitit ei, dicens; Pax tibi Natalia, ancilla Christi. Confide: non te despexit Deus, neque nos obliti sumus laborum, quos suscepisti propter nos. Mox autem vt peruénimus ad conspectum Christi, rogauimus eum, vt citò venias ad nos. Beata Natalia respondit; Dic mihi sancte martyr, num vobiscum coram Christo apparuit sanctus Adrianus dominus meus. Martyr ait; Immo verò ante nos ille peruénit ad Christum. Sed exurge iam, & conscensa nauis, proficiscere ad locum, in quo habentur corpora nostra. Ibi enim visitabit te Deus, & perducet ad nos. Expergefata Natalia, vbi ad se redijt, relicta omnibus suis, solam Adriani manum tulit secum, & profecta est Byzantium. Conscensa autem nauis, inuenit illic multos vtriusque sexus, fugientes à conspectu tyranni. Postquam autem tribunus de eius abitione cognouit, petijt à Maximiano militarem manum, & aliam ingressus nauim, persequabatur eam. Sed cum iam ad mille stadia progressus esset, ventus contrarius còpulis eum cum suis retrocedere. Quidam autem ex eis, mortui sunt & fluctibus obruti. Porrò nocte media nequam spiritus apparuit nauigantibus cum beata Natalia in nauis quadam, in qua etiam

Relinquit omnes temporales diuitias, ppter Christum.

etiam epibata esse viderentur, dixitque eis tanquam naucleri voce; Vnde venitis, aut quò ire pergitis? Illis respondentibus, se Nicomedia Byzantium proficisci, rursus ait mendax ille Erratis planè, in partem sinistram dirigite nauim. Hoc verò dicebat, vt eos in pelagus pertractos perderet. At illi persuasum habentes nautas eos esse orientales, aliorum pandebant vela, ituri, quò iussi erant. Confestim autem apparuit eis beatus Adrianus, magna voce dicens ad eos; Pergite, vt cœpistis, nec audiat is istum, qui vobis interitum asserere molitur. Repentè disparuit impostor ille spiritus. Exurgens autem Natalia, vt vidit antecedentem ipsos sanctum Adrianum, mirè exhilarata est. Ventus quoquè secundus existens, perduxit eos Byzantium antequàm dilucesceret. Egressi verò è nauì, properè se contulerunt ad eas ædes, in quibus asseruabantur corpora sanctorum martyrum, qui pro Christi amore tormenta omnia perpessi erant.

Venit Byzantium.

Porro beata Natalia manum sancti Adriani posuit super corpus eius, & flexis genibus orauit. Postea surgens ab oratione, in interius cubiculum se recepit, & fratres sororesque omnes salutans, rogauit, vt pro ipsa orarent. Illic enim multi fideles conuenerant, qui rogauerunt eam, vt parumpè quieti se daret. Valdè enim ex nauigatione defatigata erat.

Cap. 19.

Quiescenti autem mox apparuit beatus Adrianus, dicens ei; Benè huc aduenisti in pace ancilla Christi & filia martyrum. Veni ad nos in requiem tuam. Veni, & percipe ea, quæ tibi debentur. Illa euigilans, visionem indicat fratribus; rursusque obdormiens, reddit spiritum. Volentes autem eam excitare fideles, comperunt vita fundam. Surgentes igitur orant, ac deindè ponunt eam apud corpora sanctorum martyrum; & precibus post eam depositionem absolutis, domum illam obsignarunt, in qua multi ytriusque sexus commorabantur, qui contemptis & repudiatis omnibus, quæ sunt huius mundi, Domino seruiebant; Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

S. Natalia in pace redidit spiritum.

VITA S. CORBINIANI, PRIMI EPISCOPI

FRISINGENSIS, EDITA AB ARIBONE, QVARTO

Frisingensi Episcopo, Capitibus ad marginem adiectis per

F. Laurentium Surium.

PRAEFATIVNCVLA AVTHORIS.

Vm cupimus ad ædificationem audientium, vitam beati Corbiniani stylo breuissimo explicare, virtutesque, quas per eum fecit Dominus: primò necesse est sancti spiritus implorare suffragium, quatenus eius adiuvante gratia, dignè possimus tanti viri Dei & vtiliter miracula enarrare.

HISTORIA.

ENERANDVS igitur Dei famulus Corbinianus, ortus fuit ex regione Melitonensi, natus in vico, qui dicitur Castrus, ex patre Vualdekiso, & matre Corbiniana. Quondam nato, genitor eius languore correptus, rebus excessit humanis. Eo itaque post obitum patris nato, mater eius, genitoris sui nomine ex sacro eum fonte fecit ablutum appellari: at postea illius amore compuncta, nomen eius mutauit, eumque vocauit Corbinianum.

8. Septēbris. Cap. 1. Patria & parentes S. Corbiniani

Qui dum bonæ indolis puer excreuisset, diuina inspiratione compunctus, sacra religionis officium viriliter diligebat, cœpitque diuinæ scripturæ sagacissimus indagator existere, psalmodiam diligere, ieiunium amare, vigilijs & orationibus sanctis insistere, pauperes, quantum potuit, recreare, hospitalitatem sectari, & in boni operis cultu studiosè persistere. Ad hoc quoquè diuino est perductus amore, vt omnem mundi concupiscentiam ab ipso iuuentutis relinqueret flore, & sanctæ continentia sanctæque castitatis solertissimus custos existeret. Porro ad beati confessoris Christi Germani

Virtutes pueri.